Лоюк О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
lov1207@ukr.net

ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ОБДАРОВАНИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглянуто питання виховання лідерських якостей інтелектуально обдарованих молодших школярів. Доведено важливість виховання лідерських якостей у молодшому шкільному віці. Виокремлено та описано лідерські якості молодших школярів, які забезпечать ефективне лідерство у шкільній спільноті. Доведено, що важливим ресурсом у вихованні лідерських якостей молодших школярів є інтелектуальна обдарованість. Виокремлено прояви інтелектуальної обдарованості молодших школярів та способи реалізації її потенціалу у вихованні лідерських якостей. Запропоновано методичні рекомендації вчителям початкової школи щодо виховання лідерських якостей інтелектуально обдарованих молодших школярів. Схарактеризовано сутність процесу «виховання лідерських якостей в інтелектуально обдарованих молодших школярів».

Ключові слова: молодші школярі, лідерські якості, інтелектуальна обдарованість, інтелектуальна обдарованість молодшого школяра, виховання лідерських якостей в інтелектуально обдарованих молодших школярів.

The article deals with the issue of nurturing leadership qualities in intellectually gifted junior schoolchildren. The importance of developing leadership qualities in primary school age has been proven. The leadership qualities of junior schoolchildren that will ensure effective leadership in the school community have been highlighted and described. It has been proven that intellectual giftedness is an important resource in the education of leadership qualities of junior schoolchildren. The intellectual giftedness manifestations of junior schoolchildren and ways of realizing its potential in the education of leadership qualities have been singled out. Methodical recommendations have been offered to primary school teachers regarding the education of leadership qualities in intellectually gifted junior schoolchildren. The essence of the process of "leadership qualities upbringing in intellectually gifted junior schoolchildren" has been characterized.

Key words: junior schoolchildren, leadership qualities, intellectual giftedness, intellectual giftedness of a junior schoolchildren, leadership qualities upbringing in intellectually gifted junior schoolchildren.

Одним із актуальних напрямів психолого–педагогічних досліджень нині є виховання лідерських якостей особистості.

Лідерські якості – особистісні якості, які забезпечують ефективне лідерство – індивідуально-особистісні і соціально-психологічні особливості особистості, що впливають на групу і призводять до досягнення мети [3].

Особливо важливим є виховання лідерських якостей у молодшому шкільному віці. Про це йдеться у Державному стандарті початкової освіти. Так, ціннісними орієнтирами реалізації мети початкової освіти є виховання в учнів ініціативності, готовності до втілення в життя ініційованих ідей, готовності брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, розуміння етичних цінностей ефективної співпраці [1].

Виховання лідерських якостей у молодших школярів сприяє:

1) розвитку особистісних якостей – емпатії, самоорганізації, самодисципліни, самомотивації, наполегливості, цілеспрямованості, впевненості у собі, самоцінності;

2) адаптації до різних соціальних середовищ – учні вчаться спілкуватися, співпрацювати, розв'язувати конфлікти;

3) формуванню моральних цінностей – справедливості, відповідальності, толерантності тощо.

Отже, лідерськими якостями, що допоможуть молодшому школяреві стати ефективним лідером у своїй шкільній спільноті, є:

- емпатія і співчуття – здатність розуміти почуття та потреби інших учнів і виявляти увагу й турботу про них;
- співпраця та комунікація – здатність ефективно спілкуватися та співпрацювати з іншими дітьми, вміння слухати та висловлювати власні думки та ідеї;
- впевненість і самовизначеність – вміння доводити власні переконання, приймати рішення незалежно від думок інших;
- лідерська ініціатива – здатність брати на себе відповідальність за власні дії та заохочувати інших до досягнення спільних цілей;
- самодисципліна – здатність керувати власним часом, дотримуватися обов'язків і виконувати поставлені завдання;
- ефективне керівництво групою – здатність координувати дії групи, мотивувати та надихати інших до спільних зусиль;
- етичність і справедливість – здатність діяти з урахуванням моральних принципів, дотримуючись встановлених в суспільстві стандартів поведінки.

Уважаємо, що важливим ресурсом у вихованні лідерських якостей молодших школярів є інтелектуальна обдарованість.

Інтелектуальна обдарованість – стан індивідуальних психологічних ресурсів (передусім розумових), який забезпечує можливість творчої інтелектуальної діяльності. Ця діяльність пов'язана зі створенням суб'єктивно і об'єктивно нових ідей, використанням нестандартних підходів до розроблення проблем, чутливістю до ключових, найперспективніших способів пошуку рішень у певній предметній галузі, відкритістю будь-яким інноваціям тощо [2, с. 347].

На нашу думку, *інтелектуальна обдарованість молодшого школяра* – це високий рівень когнітивних здібностей та потенціалу, які виявляються у широкому спектрі академічних, творчих та проблемних ситуацій.

Основними проявами інтелектуальної обдарованості молодших школярів є:

- здатність розуміти новий матеріал і виявляти високий рівень його запам'ятовування;
- здатність аналізувати та узагальнювати інформацію, виявляти зв'язки між різними концептами, розв'язувати складні проблеми;
- здатність генерувати нові ідеї, шукати альтернативні шляхи розв'язання завдань, висловлювати свої думки та ідеї;
- пізнавальні інтереси до різних предметів і областей знань, бажання досліджувати та вивчати нові теми;
- здатність працювати самостійно, встановлювати власні цілі та виконувати завдання без значної допомоги з боку вчителя чи батьків;
- здатність чітко й ефективно висловлювати свої думки та ідеї усно і письмово, а також взаємодіяти з педагогами та іншими учнями.

Реалізація потенціалу інтелектуальної обдарованості молодших школярів у вихованні їхніх лідерських якостей здійснюється через означені нижче способи:

1) інтелектуально обдаровані учні здатні швидко розуміти та аналізувати інформацію й ситуації, що допомагає їм швидко та виважено приймати правильні рішення;
2) інтелектуально обдаровані учні здатні до генерації нових ідей, що дозволяє їм пропонувати інноваційні підходи до розв'язання проблем і стимулює їхню лідерську активність;
3) здатність таких учнів до самостійності, саморегуляції сприяє самостійній постановці цілей діяльності, плануванню власних дій та виконанню завдання;
4) чутливість до потреб інших, вияв емпатії до них, що притаманні інтелектуально обдарованим учням, дозволяє їм ставитися до людей з розумінням та підтримувати їх у різних ситуаціях;
5) інтелектуально обдаровані учні, зазвичай, мають розвинені навички мовлення та вміють ефективно спілкуватися з іншими, що є ключовим аспектом лідерської діяльності.

Отже, інтелектуальна обдарованість молодших школярів допомагає їм у розумінні ситуацій, спілкуванні з іншими та прийнятті обґрунтованих рішень, що сприяє вихованню лідерських якостей.

Виховання лідерських якостей у інтелектуально обдарованих молодших школярів вимагає системного та уважного підходу. Пропонуємо методичні рекомендації вчителям початкової школи для забезпечення ефективності цього процесу:

- надавайте учням можливості для самостійного вивчення та розвитку їхніх інтересів і здібностей;

- підтримуйте дітей в опануванні нового матеріалу та дослідженні нових областей знань;
- стимулюйте інтелектуально обдарованих учнів до власного презентування через виступи, дискусії та проєкти; заохочуйте їх ділитися власними думками, ідеями та переконаннями з іншими;
- створіть сприятливу атмосферу для співпраці та взаємодії між учнями. Робота в групах та колективні проєкти можуть допомогти розвивати навички співпраці та лідерства;
- надавайте учням можливість брати на себе відповідальність за своє навчання та власний розвиток; заохочуйте їх приймати рішення та відповідати за результати своєї діяльності;
- підтримуйте вияв креативності та винахідливості в розв'язанні проблем;
- формуйте розуміння необхідності дотримання етичних стандартів у лідерській діяльності, включаючи взаємоповагу, справедливість, толерантність та відповідальність.
- будьте прикладом лідерства для учнів, демонструйте власні лідерські якості через свої дії та взаємодію з ними;
- створіть умови, щоб кожен учень відчував свою унікальність, цінність, впевненість у власних можливостях.

Отже, на основі означеного вище, можемо схарактеризувати сутність процесу *«виховання лідерських якостей інтелектуально обдарованих молодших школярів»* як процес систематичної роботи з дітьми 6–10 років, що мають високий рівень інтелекту, спрямований на розвиток їхнього потенціалу для прийняття лідерської ролі в групі чи спільноті. Цей процес включає в себе формування навичок комунікації, співпраці, прийняття рішень, відповідальності, самоорганізації, емоційного і соціального інтелекту.

Перспективами подальших досліджень вважаємо розгляд потенціалу навчальних предметів у процесі виховання лідерських якостей молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 року № 688). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text (дата звернення: 02.02.2024).
2. Палій А. А. Диференціальна психологія : навчальний посібник. 2-е видання, виправлене, доповнене. Київ, 2010. 954 с.
3. Ягоднікова В. В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно орієнтованому виховному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2006. 21 с.